

देश व विदेशातील साप्ताहिक चालू घडामोडी 18 ते 24 डिसेंबर 2023

राष्ट्रीय बातम्या

मुख्य निवडणूक आयुक्त आणि इतर निवडणूक आयुक्त (नियुक्ती, कार्यालयाच्या अटी आणि कार्यालयाच्या अटी) विधेयक, 2023 राज्यसभेने मंजूर केले.

- मुख्य निवडणूक आयुक्त आणि इतर निवडणूक आयुक्त (नियुक्ती, कार्यालयाच्या अटी आणि कार्यालयाच्या अटी) विधेयक, 2023 राज्यसभेने मंजूर केले.
- हे विधेयक मुख्य निवडणूक आयुक्त (CEC) आणि दोन निवडणूक आयुक्त (ECs) यांची नावे देण्याची प्रक्रिया मांडते.
- CEC आणि दोन EC चा समावेश असलेला भारतीय निवडणूक आयोग (ECI) घटनेच्या कलम 324 अंतर्गत स्थापन करण्यात आला आहे.
- संसदेच्या मान्यतेच्या अधीन राहून CEC आणि ECs यांना नामनिर्देशित करण्यासाठी राष्ट्रपतींना घटनेनुसार अधिकृत आहे.
- एका जनहित याचिकाला उत्तर देताना, सर्वोच्च न्यायालयाने मार्च 2023 मध्ये घोषित केले की नामांकन प्रक्रियेचे नियमन करणारी वैधानिक पोकळी आहे.
- सर्वोच्च न्यायालयाने एक समिती-आधारित निवड प्रक्रिया प्रस्तावित केली ज्यामध्ये पंतप्रधान, भारताचे सरन्यायाधीश आणि विरोधी पक्षनेते यांचा समावेश असेल.
- यापूर्वी निवडणूक आयुक्तांची निवड करण्यासाठी स्वतंत्र समिती नव्हती.

बदल

- प्रस्तावित कायदा शोध आणि निवड समित्यांसह एक संघटित फ्रेमवर्क स्थापित करतो, परंतु तो CJI ला प्रक्रियेतून वगळतो.
- भारत सरकारच्या सचिव पदाच्या तुलनेने पदे असलेल्या व्यक्तींची CEC आणि ECs म्हणून नियुक्ती केली जाईल.
- पंतप्रधान, विरोधी पक्षनेते आणि पंतप्रधानांनी शिफारस केलेले केंद्रीय कॅबिनेट मंत्री निवड समिती बनवतात.
- दक्षिण आफ्रिका, युनायटेड किंगडम आणि युनायटेड स्टेट्स सारख्या राष्ट्रांमधील निवड प्रक्रियेतील फरकांसह, विधेयकाची यंत्रणा जगभरातील मानकांपेक्षा वेगळी आहे.
- या विधेयकामुळे निवड प्रक्रियेत सुधारणा होत असली तरी विद्यमान प्रशासनाला अनुकूलता दाखविल्याची टीका होत आहे.

- सर्वोच्च न्यायालयाने सूचित केल्यानुसार, निवड समितीवर भारताचे सरन्यायाधीश (CJI) कायम ठेवल्याने अधिक स्वातंत्र्य मिळू शकते.
- हे विधेयक कायदा बनण्याची अपेक्षा आहे आणि निवड समितीने एकमताने केलेल्या निवडीमुळे भारतीय निवडणूक आयोगावर (ECI) लोकांचा विश्वास वाढू शकतो.

ब्रिटिशकालीन फौजदारी कायदांची जागा घेणारी विधेयके लोकसभेने मंजूर केली

- लोकसभेने तीन सुधारित विधेयके मंजूर केली जी वसाहती काळापासूनचे गुन्हेगारी कायदे रद्द करण्याचा आणि पुनर्स्थित करण्याचा प्रयत्न करतात.
- या फौजदारी कायदातील सुधारणा दहशतवादाच्या गुन्हांना प्रथमच सामान्य गुन्हेगारी कायदात आणते, देशद्रोहाचा गुन्हा कमी करते आणि मॉब लिंगिंगला मृत्यूदंडाची शिक्षा देते.

मुख्य बदल

- भारतीय न्याय (द्वितीय) संहिता विधेयक (BNSS) भारतीय दंड संहिता, 1860 ची जागा घेईल;
- भारतीय साक्ष्य (द्वितीय) विधेयक (BSS) भारतीय पुरावा कायदा, 1872 ची जागा घेईल; आणि
- भारतीय नागरिक सुरक्षा (द्वितीय) संहिता विधेयक (BNSSS) फौजदारी प्रक्रिया संहिता, 1898 ची जागा घेईल.

महत्त्वाचे मुद्दे

- भारतीय दंड संहिता (IPC) हा भारताचा अधिकृत फौजदारी संहिता आहे जो 1860 मध्ये 1833 च्या चार्टर अॅक्ट अंतर्गत 1834 मध्ये स्थापन झालेल्या पहिल्या कायदा आयोगाच्या पार्श्वभूमीवर तयार करण्यात आला होता.
- फौजदारी प्रक्रिया संहिता (CrPC) भारतातील फौजदारी कायदाचे व्यवस्थापन करण्यासाठी प्रक्रिया प्रदान करते. हे 1973 मध्ये लागू केले गेले आणि 1 एप्रिल 1974 रोजी लागू झाले.
- इंपीरियल लेजिस्लेटिव्ह कौन्सिलने 1872 मध्ये ब्रिटीश राजवटीत मूलतः भारतात पारित केलेल्या इंडियन एव्हिडन्स ऍक्टमध्ये भारतीय न्यायालयांमध्ये पुराव्याच्या मान्यतेचे नियम आणि संबंधित मुद्दे आहेत.

दूरसंचार विधेयक 2023

- लोकसभेने दूरसंचार विधेयक, 2023 मंजूर केले, जे 138 वर्षे जुन्या भारतीय टेलिग्राफ कायद्यासह विद्यमान कायद्यांची जागा घेईल.

महत्त्वाचे मुद्दे

- हे विधेयक दूरसंचारासाठी नियामक आणि परवाना व्यवस्था सुधारणे आणि सुलभ करण्याचा आणि दूरसंचार पायाभूत सुविधा निर्माण करण्यातील अडथळे दूर करण्याचा प्रयत्न करते.
- हे सरकारला राष्ट्रीय सुरक्षेच्या हितासाठी दूरसंचार सेवांवर तात्पुरते नियंत्रण ठेवण्याची आणि उपग्रह स्पेक्ट्रमच्या वाटपासाठी लिलाव नसलेला मार्ग प्रदान करण्याची परवानगी देते.
- दूरसंचार विधेयक, 2023 सार्वजनिक तसेच खाजगी मालमत्तेमध्ये दूरसंचार पायाभूत सुविधा उभारण्यासाठी मार्गाचा अधिकार वापरण्यासाठी एक यंत्रणा प्रदान करते.

लोकसभेने CEC, EC नियुक्ती विधेयक मंजूर केले

- लोकसभेने मुख्य निवडणूक आयुक्त आणि इतर निवडणूक आयुक्त (नियुक्ती, सेवेच्या अटी आणि पदाची मुदत) विधेयक, 2023 मंजूर केले.
- हे विधेयक राज्यसभेत आधीच मंजूर झाले आहे.

बद्दल

- हे विधेयक निवडणूक आयोग (निवडणूक आयुक्तांच्या सेवेच्या अटी आणि व्यवसायाचा व्यवहार) कायदा, 1991 ची जागा घेते.
- हे CEC आणि ECs ची नियुक्ती, पगार आणि काढून टाकणे संबोधित करते
- अनूप बरनवाल विरुद्ध युनियन ऑफ इंडिया केस, 2023 मधील भारताच्या सर्वोच्च न्यायालयाच्या निर्देशाला प्रतिसाद देत नियुक्ती प्रक्रियेत पारदर्शकता आणणे हे या कायद्याचे उद्दिष्ट आहे.

PRB कायद्याच्या जागी विधेयक

- नियतकालिकांचे शीर्षक वाटप आणि नोंदणीची प्रक्रिया फिजिकल इंटरफेसची आवश्यकता न ठेवता ऑनलाईन प्रणालीद्वारे सोपी करण्यासाठी संसदेने नियतकालिकांचे प्रेस आणि नोंदणी विधेयक मंजूर केले.
- ते प्रेस अँड रजिस्ट्रेशन ऑफ बुक्स अँक्ट, 1867 ची जागा घेते.

वन-स्टॉप आरोग्य क्षेत्र नियामक

- केंद्र सरकार सर्वांसाठी परवडणारे विमा संरक्षण सुलभ करण्यासाठी खाजगी आणि सरकारी आरोग्य विमा योजना आपल्या कक्षेत आणण्यासाठी आरोग्य क्षेत्र नियामक स्थापन करण्याचा शोध घेत आहे.
- वित्त मंत्रालय (MoF) आणि आरोग्य मंत्रालय सेक्टर वॉचडॉगच्या गरजेवर "प्रारंभिक चर्चा" करत आहेत.
- खासगी आणि सरकारी विमा एकाच नियामकाखाली आणावा, असा आग्रह डॉक्टरांच्या संघटनांनी केला आहे. अर्थ, प्रधानमंत्री जन आरोग्य योजना, केंद्र सरकारच्या आरोग्य योजना, कर्मचारी राज्य विमा महामंडळ, इत्यादीसारख्या सरकारी योजनांचे नियमन करणे.

महाराष्ट्र राज्य बातम्या

रायगड किल्ला

- रायगड किल्ला भारताच्या महाराष्ट्रातील सह्याद्रीच्या पर्वतरांगांमध्ये आहे.
- हा मराठा अभिमान आणि लवचिकतेचे शक्तिशाली प्रतीक आहे.
- हा 17 व्या शतकात महान छत्रपती शिवाजी महाराजांनी बांधला होता.
- या अभेद्य किल्ल्याने सुमारे तीन दशके मराठा साम्राज्याची राजधानी म्हणून काम केले, भारतातील सर्वात प्रसिद्ध राज्यकर्त्यांपैकी एकाचा उदय आणि गौरव पाहिला.

परदेशी गुंतवणूकदार महाराष्ट्राला पसंती देतात

- गेल्या तीन महिन्यांत ₹28,868 कोटी रुपयांची गुंतवणूक आकर्षित करून भारतातील थेट विदेशी गुंतवणुकीसाठी (FDI) महाराष्ट्र हे सर्वोच्च गंतव्यस्थान राहिले आहे.
- रायगड जिल्ह्यात सुमारे ₹35,000 कोटींची गुंतवणूक होण्याची अपेक्षा आहे.

एलिफंटा लेणी

- एलिफंटा लेणी, ज्यांना घारापुरीची लेणी म्हणूनही ओळखले जाते, हे मुंबईच्या किनारपट्टीवर असलेल्या एलिफंटा बेटावर असलेल्या खडक कापलेल्या मंदिरांचा समूह आहे.
- या गुहा एकाच बेसाल्ट खडकात कोरलेल्या आहेत.

- एलिफंटा लेणी युनेस्कोच्या जागतिक वारसा स्थळ आहेत.
- कालचुरी राजघराण्याच्या कारकिर्दीत 5व्या ते 7व्या शतकादरम्यान या लेण्यांचे उत्खनन करण्यात आल्याचे मानले जाते.
- या गुफा हिंदू देव शिव यांना समर्पित आहेत, त्यांच्या रूपांचे आणि कथांचे विविध चित्रण आहेत.

पैठणी साड्या

- पैठणी साड्या या उत्कृष्ट हातमागाच्या रेशमी साड्या आहेत, ज्या किचकट सोन्याच्या जरीच्या कामाने विणलेल्या आहेत, ज्याचा उगम महाराष्ट्रातील पैठण शहरातून झाला आहे.
- त्यांना त्यांच्या शाही वैभव आणि गुंतागुंतीच्या विणण्याच्या तंत्रासाठी "रेशीमची राणी" म्हटले जाते.
- या साड्या त्यांच्या दोलायमान रंगांसाठी, आणि अलिशान पोतसाठी प्रसिद्ध आहेत, ज्यामुळे त्यांना प्रतिष्ठित मालमत्ता आणि मौल्यवान वारसा आहे.
- या साड्या पारंपारिकपणे शुद्ध तुतीच्या सिल्कने विणल्या जातात
- किचकट जरी (सोन्याचा किंवा चांदीचा धागा) विणलेल्या नमुन्यांमध्ये पक्षी, कमळाची फुले, पेस्ले आणि भौमितिक रचना दिसतात.

चाणक्य सेंटर फॉर एक्सलन्स

- महाराष्ट्र पर्यटन विकास महामंडळ कार्ला, लोणावळा येथे 'चाणक्य सेंटर फॉर एक्सलन्स' उभारणार आहे.
- या केंद्रामध्ये कन्व्हेन्शन हॉल, एक्झिबिशन सेंटर, साहसी क्रीडा मैदान आणि वॉटरपार्क, टेंट सिटी, चाणक्याचा 42 फूट उंच पुतळा, एक संग्रहालय आणि एक वेलनेस सेंटर यांसारख्या सुविधांचा समावेश असेल.
- हे केंद्र आर्य चाणक्याचा राजकीय सिद्धांत, आर्थिक विचार, युद्धनीती, जीवनशैली आणि इतर तात्विक कल्पना प्रदर्शित करेल.

'तिसरी मुंबई' नावाचे नवीन शहर

- MH राज्य सरकारने 'तिसरी मुंबई' नावाचे नवीन शहर विकसित करण्याच्या विस्तृत प्रस्तावाला अंतिम रूप दिले आहे.
- मुंबई महानगर प्रदेशातील (MMR) वाढत्या लोकसंख्येला उत्तम घरे, पायाभूत सुविधा आणि मजबूत वाहतूक सुविधा उपलब्ध करून देणे हे उद्दिष्ट आहे.

- हे शहर नवी मुंबई आंतरराष्ट्रीय विमानतळाच्या आसपास प्रस्तावित आहे.
- हे महत्त्वपूर्ण कनेक्टर अटलबिहारी वाजपेयी शिवडी-न्हावा शेवा अटल सेतू, ज्याला मुंबई ट्रान्स हार्बर लिंक (MTHL) म्हणूनही ओळखले जाते, द्वारे मुंबईशी जोडले जाईल.

कोल्हापूर गूळ

- कोल्हापूर गूळ हा महाराष्ट्रातील कोल्हापूर जिल्ह्यात उत्पादित होणारा एक नैसर्गिक गोड पदार्थ आहे
- यात एक अद्वितीय चव, सुगंध आणि आरोग्य फायदे आहेत.
- याने 2014 मध्ये प्रतिष्ठित भौगोलिक संकेत (GI) टॅग मिळवला.
- पंचगंगा आणि कृष्णा नद्यांच्या सुपीक किनाऱ्यावर सेंद्रिय पद्धतीने पिकवलेल्या उसापासून ते तयार केले जाते.
- उसाचा रस भेंडी आणि चुना यांसारख्या नैसर्गिक घटकांचा वापर करून उकडलेला आणि स्पष्ट केला जातो, नंतर तो एकाग्र केला जातो आणि ब्लॉकमध्ये तयार केला जातो.
- त्यात लोह, कॅल्शियम, फॉस्फोरस, पोटॅशियम आणि खनिजे भरपूर प्रमाणात असतात.
- त्यात अँटिऑक्सिडंट्सचा स्रोत आहे आणि पचनास मदत करते.

लेझिम नृत्य

- लेझिम हा एक चैतन्यशील आणि उत्साही लोकनृत्य प्रकार आहे जो महाराष्ट्रातून उद्भवला आहे
- हे गणेश चतुर्थी, नवरात्री आणि विवाहसोहळ्यांसारख्या उत्सवांच्या प्रसंगी स्त्रियांद्वारे पारंपारिकपणे केले जाते.
- "लेझिम" हा शब्द "लेझिमगा" या मराठी शब्दापासून आला आहे, ज्याचा अर्थ "खेळणे" आहे.
- लेझिम महिलांच्या गटाद्वारे केले जाते, सामान्यतः 10 ते 50 सहभागी असतात.
- ढोलकी (दंडगोलाकार ढोलकी) आणि काहीवेळा ताशा (केटलड्रम) वर दमदार ढोलकीसह नृत्य केले जाते.
- कोरिओग्राफीमध्ये समक्रमित पावले, टाळ्या आणि हात आणि हातांच्या हालचालींचा समावेश असतो.
- नर्तक दोन ओळींमध्ये एकमेकांसमोर उभे राहतात, एक सजीव आणि दृश्यास्पद कामगिरी तयार करतात.

- पारंपारिक लेझिम पोशाखात सामान्यतः रंगीबेरंगी साड्या किंवा घागरा-चोली सेट असतात, जे घुंगरू (घोट्याच्या घंटा) सारख्या दागिन्यांनी सजलेले असतात.

अजिंक्यतारा किल्ला

- अजिंक्यतारा किल्ला, ज्याला सिंहगड किल्ला म्हणूनही ओळखले जाते, महाराष्ट्राच्या पुण्याजवळील सह्याद्री पर्वत रांगेतील 2,130 फूट उंच शिखरावर सेन्टीनल उभा आहे.
- तो 17 व्या शतकात शिवाजी महाराजांनी बांधला होता.
- अजिंक्यतारा किल्ल्याने अनेक लढायांमध्ये महत्त्वाची भूमिका बजावली.
- त्याच्या भक्कम भिंती, तटबंदीचे दरवाजे आणि मोक्याच्या दृष्टीने ठेवलेल्या तोफांनी मुघलांचे अनेक हल्ले परतवून लावले आणि मराठा प्रतिकाराचे प्रतीक म्हणून त्याचा दर्जा मजबूत केला.
- मराठे, मुघल आणि ब्रिटीश यांच्यातील सत्तासंघर्षाचा साक्षीदार असलेला किल्ला इतिहासात अनेक वेळा बदलला.

यांना समर्पित सांस्कृतिक आणि आध्यात्मिक संकुल तयार करणे आहे.

प्रकल्पात समाविष्ट आहे:

- भव्य मंदिर:
 - भगवान शिवाला समर्पित, हे गुजरातमधील प्रतिष्ठित सोमनाथ मंदिराची प्रतिकृती असेल.
- संग्रहालय:
 - छत्रपती शिवाजी महाराज आणि मराठा इतिहासाचे जीवन आणि कर्तृत्व दर्शविणारी गृहनिर्माण कलाकृती आणि प्रदर्शने.
- सांस्कृतिक केंद्र:
 - परफॉर्मिंग आर्ट्स, प्रदर्शने आणि मराठा संस्कृती आणि वारसा यांना प्रोत्साहन देणारे शैक्षणिक कार्यक्रम आयोजित करणे.
- थीम पार्क:
 - मराठा इतिहास आणि मूल्ये दर्शविणारी सवारी आणि आकर्षणे.
- ओपन एअर थिएटर:
 - सांस्कृतिक कार्यक्रम आणि कार्यक्रम आयोजित करण्यासाठी.

पश्चिम रेल्वेचा 'कुली नंबर 1' उपक्रम

- एका अनोख्या उपक्रमात, पश्चिम रेल्वेने (WR) एक उपक्रम सुरू केला आहे - 'कुली नंबर 1'
- हे परवानाधारक सहाय्यक आणि प्रवाशांच्या परस्पर फायद्यासाठी आहे.
- हा उपक्रम मुंबई-मुख्यालय असलेल्या WR च्या मुंबई विभागात सुरू करण्यात आला आहे.
- परवानाधारक सहाय्यक (परवानाधारक पोर्टर) भारतातील रेल्वे व्यवस्थेत अविभाज्य भूमिका बजावतात आणि लांब पल्ल्याच्या प्रवाशांच्या एकूण रेल्वे प्रवासाच्या अनुभवात एक महत्त्वाचे मूल्य जोडतात.

न्यायमूर्ती शिंदे समितीने मराठा आरक्षणाबाबत अहवाल सादर केला

- मराठा विरुद्ध ओबीसी आरक्षणाच्या मुद्द्यावर महत्त्वपूर्ण घडामोडी करताना, जुन्या नोंदींवर आधारित कुणबी-मराठा आणि मराठा-कुणबी प्रमाणपत्रे जारी करण्यासाठी मानक कार्यप्रणाली (SOP) परिभाषित करण्यासाठी एक समिती स्थापन करण्यात आली.
- न्यायमूर्ती संदीप शिंदे (निवृत्त) या समितीचे अध्यक्ष होते आणि त्यांनी आता हा अहवाल एमएच सरकारला सादर केला आहे.

टीप:

BILINGUAL

ADDAPEDIA

e-Books

NATIONAL | INTERNATIONAL | REGIONAL | STATE SPECIFIC CURRENT AFFAIRS CURATED NOTES

IMPORTANT FOR ALL COMPETITIVE EXAMS

शिव-सृष्टी प्रकल्प

- छत्रपती संभाजी नगर (पूर्वीचे औरंगाबाद) येथील शिव-सृष्टी प्रकल्प हा एक महत्त्वाकांक्षी उपक्रम आहे ज्याचा उद्देश पूज्य मराठा राजा छत्रपती शिवाजी महाराज

- कुणबी या मराठ्यांच्या पोटजाती आहेत आणि इतर मागासवर्गीय (OBC) अंतर्गत येतात.

महाराष्ट्र कांदा साठवणूक बँक स्थापन करणार

- महाराष्ट्र सरकारने जाहीर केले आहे की ते राज्यभर कांदा साठवण बँका स्थापन करेल आणि बल्ब पिकाची ताजेपणा आणि शेल्फ लाइफ वाढवण्यासाठी विकिरणासाठी आण्विक तंत्रज्ञानाचा वापर करेल.
- कांद्याच्या भावातील चढ-उतारामुळे शेतकऱ्यांचे नुकसान होऊ नये आणि त्यांच्याकडे सुसज्ज स्टोरेज असावे यासाठी हे पाऊल उचलण्यात आले आहे.
- आण्विक तंत्रज्ञानामध्ये हानिकारक सूक्ष्मजीव मारून आणि त्यांचे शेल्फ लाइफ वाढवून कांदे खाण्यासाठी सुरक्षित करण्यासाठी आयनीकरण रेडिएशनचे नियंत्रित डोस वापरणे समाविष्ट आहे.

संरक्षण मंत्रालयाने तटरक्षक दलासाठी 6 नेक्स्ट-जनरेशन OPV साठी करार केला

- संरक्षण मंत्रालयाने माझगाव डॉकयार्ड शिपबिल्डर्स लिमिटेड (MDL), मुंबई सोबत ₹1,614.89 कोटी करारावर स्वाक्षरी केली.
- हे भारतीय तटरक्षक दल (ICG) साठी सहा नेक्स्ट-जनरेशन ऑफशोर पेट्रोल व्हेसल्स (OPV) च्या खरेदीसाठी आहे.
- खरेदी केल्या जाणाऱ्या सहा जहाजांपैकी चार सध्याच्या जुन्या ओपीव्हीची जागा घेतील आणि इतर दोन ICG ताफ्यात वाढ करतील.

6 हजार कोटी रुपयांच्या बिटकॉइन पॉन्झी घोटाळ्यात 9 विदेशी कंपन्या ईडीच्या स्कॅनरखाली

- अंमलबजावणी संचालनालय हाँगकाँग आणि एस्टोनियासह नऊ परदेशी कंपन्यांची चौकशी करत आहे.
- व्हेरिबल टेकद्वारे संचालित बिटकॉइन-आधारित पॉन्झी योजनेतून निधी वळवण्यासाठी या कंपन्यांचा वापर करण्यात आला होता.
- या योजनेने 80,000 बिटकॉइन जमा केले आणि नऊ कंपन्यांमार्फत INR 6,606 कोटी (\$915 दशलक्ष) किमतीचा निधी परदेशात मालमत्ता खरेदी करण्यासाठी वळवला.
- तपासात 69 कोटी रुपयांची मालमत्ता तात्पुरती जप्त करण्यात आली आहे.

सिंधुदुर्गमध्ये नवीन कोविड-19 उप-प्रकार JN.1 आढळला

- महाराष्ट्रातील सिंधुदुर्ग जिल्ह्यातील एका 41 वर्षीय पुरुषाची नवीन COVID-19 उप-प्रकार JN.1 साठी सकारात्मक चाचणी झाली आहे.
- अलीकडे, जागतिक आरोग्य संघटनेने (WHO) JN.1 ला त्याच्या झपाट्याने वाढत्या प्रसारामुळे 'स्वारस्य प्रकार' म्हणून नियुक्त केले आहे.
- तथापि, जागतिक सार्वजनिक आरोग्य धोका 'कमी' मानला जातो.

जनजागृतीमुळे रत्नागिरी अणुऊर्जा प्रकल्पाचा मार्ग मोकळा होऊ शकतो

- डॉ. माशेलकर म्हणाले की, सध्याच्या परिस्थितीत देशासाठी अणुऊर्जा अत्यावश्यक असून, अधिक ऊर्जा प्रकल्प उभारण्याची गरज आहे.
- या प्रकल्पांमुळे देशात कुठेही हानी झाल्याची घटना घडलेली नाही.
- त्यामुळे सरकारने नागरिकांमध्ये जागृती केली तर रत्नागिरीतील अणुऊर्जा प्रकल्प जोर धरू शकतो.

यूएस फुटवेअरने पलावा येथे गोदाम उघडले

- अमेरिकन फुटवेअर दिग्गज स्केचर्स ने भारतीय बाजारपेठेत विस्ताराचा भाग म्हणून मुंबईत राष्ट्रीय वितरण केंद्र उघडले आहे.
- कल्याणमधील लोढा इंडस्ट्रीयल अँड लॉजिस्टिक पार्कमधील 6,00,000 चौरस फूट सुविधा पुरवठा साखळी ऑपरेशन्स सुलभ करण्यासाठी डिझाइन केली गेली आहे आणि दररोज 60,000 युनिट्सपर्यंत पाठवू शकते.

महाराष्ट्र 2024 पासून शाळेत प्रवेश घेण्यासाठी किमान वय 3 वर्षे करणार आहे

- राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण (NEP) 2020 च्या अनुषंगाने महाराष्ट्रातील प्रवेशाचे नियम अद्ययावत केले जातील.
- इयत्ता 1 मध्ये प्रवेश करताना मुलांचे वय सहा वर्षांचे असावे असा NEP आदेश आहे
- हे पाहता, MH शाळेत प्रवेश घेण्यासाठी किमान वय 3 वर्षांवर बदलेल.
- हे अद्ययावत धोरण 2024-25 शैक्षणिक वर्षासाठी लागू करणे अपेक्षित आहे.

बातमीतील व्यक्ती : प्रभाकर मांडे

- लोककथा, लोकसंस्कृती आणि साहित्याचे ज्येष्ठ अभ्यासक प्रभाकर मांडे यांचे अहमदनगरमध्ये निधन.

- मांडे हे मूळचे छत्रपती संभाजी नगरचे आहेत.
- त्यांच्या या अतुलनीय योगदानाबद्दल त्यांना मार्च 2023 मध्ये पद्मश्री पुरस्काराने सन्मानित करण्यात आले.
- मांडे यांनी विविध राष्ट्रीय आणि आंतरराष्ट्रीय व्यासपीठावर 25 हून अधिक शोधनिबंध सादर केले होते.

KIT स्मार्ट इंडिया हॅकाथॉनचे आयोजन करते

- कोल्हापूर इन्स्टिट्यूट ऑफ टेक्नॉलॉजी (KIT) ने AICTE दिल्ली, संरक्षण मंत्रालय, पर्यावरण मंत्रालय आणि आयुष मंत्रालय यांच्या मदतीने स्मार्ट इंडिया हॅकाथॉनचे आयोजन केले होते.
- इंदूर इन्स्टिट्यूट ऑफ सायन्स अँड टेक्नॉलॉजीच्या विद्यार्थ्यांच्या संघाने प्रथम पारितोषिक पटकावले.
- इंदूर-आधारित महाविद्यालयातील अभियांत्रिकी विद्यार्थ्यांनी 'मजबूत मानवी लक्ष्य शोधणे आणि संपादन' मॉडेल विकसित केले.
- ओडिशा स्थित गांधी अभियांत्रिकी आणि तंत्रज्ञान संस्थेने 'भूप्रदेश ओळखण्यासाठी सखोल शिक्षण' मॉडेलसाठी दुसरे पारितोषिक पटकावले.

कौशल्य विकासासाठी महाराष्ट्राने सामंजस्य करार केला

- महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटी, कौशल्य, रोजगार, उद्योजकता आयुक्तालय आणि राष्ट्रीय कौशल्य विकास महामंडळ यांच्यात सामंजस्य करार करण्यात आला.
- आंतरराष्ट्रीय रोजगार सुविधा केंद्र, महाराष्ट्र इंटरनॅशनलला पाठिंबा देणे हे त्याचे उद्दिष्ट आहे.

तुळजा भवानी मंदिरातील चांदीचा मुकुट गायब

- 2011 पूर्वीपासून भवानी मंदिरात असलेला चांदीचा मुकुट तुळजा भवानी मंदिराच्या तिजोरीतून गहाळ झाल्याचा संशय आहे.
- हा चांदीचा मुकुट महंत चिलोजीबुवा यांच्या ताब्यात होता.
- याव्यतिरिक्त, इतर मौल्यवान पुरातन वस्तू जसे की चांदीचे दागिने, चांदीचे त्रिशूल आणि मोती आणि सोन्याने बनवलेल्या वस्तू देखील मंदिराच्या खजिन्यातून गायब झाल्या आहेत.

कर्नाटक शालेय दफ्तरांचे ओझे 50 टक्क्यांनी कमी करणार

- कर्नाटक सरकारने 2024-25 या शैक्षणिक वर्षापासून इयत्ता पहिली ते दहावीच्या विद्यार्थ्यांच्या पाठ्यपुस्तकांमध्ये 50% कपात करून शालेय दफ्तरांचे ओझे कमी करण्यासाठी पावले उचलली आहेत.
- वर्षभरात एकदा पाठ्यपुस्तके देण्याऐवजी, राज्य दर वर्षी दोन पुस्तके देईल, दोन भागांमध्ये विभागून, (सम्मेटिव्ह असेसमेंट) एसए-1 आणि एसए-2.

महत्त्वाचे मुद्दे

- 2019 मध्ये, शिक्षण तज्ञ, बालरोगतज्ञ, डॉक्टर, कायदेशीर सल्लागार आणि राज्य शिक्षण संशोधन आणि प्रशिक्षण विभाग (DSERT) च्या अधिकाऱ्यांचा समावेश असलेल्या समितीने शाळेच्या दफ्तरांचे ओझे कमी करण्यासाठी एक अभ्यास केला.
- त्यांनी असा निष्कर्ष काढला की इयत्ता पहिली ते दुसरीच्या विद्यार्थ्यांसाठी शालेय दफ्तरांचे वजन 1.5 ते 2 किलोच्या दरम्यान असू शकते.
- वर्ग 3 ते 5 साठी, प्रस्तावित श्रेणी 2 ते 3 किलो, इयत्ता 6 ते 8 साठी, प्रस्तावित श्रेणी 3 ते 4 किलो आणि वर्ग 9 आणि 10 साठी, शिफारस 4 ते 5 किलो होती.

भारतीय भूवैज्ञानिक सर्वेक्षणाने ए.पी.मध्ये पहिले कॅम्प ऑफिस उघडले

- भारतीय भूवैज्ञानिक सर्वेक्षण (GSI) ने विजयवाडा येथे आंध्र प्रदेशसाठी आपले पहिले कॅम्प ऑफिस उघडले.
- आंध्र प्रदेश हे खनिज समृद्ध राज्यांपैकी एक आहे.
- नवीन कार्यालयामुळे खनिज उत्खननाशी संबंधित बाबींवर राज्य सरकारशी समन्वय राखण्यास मदत होईल.

T.N मधील खाडीवर तेल गळतीग्रस्त पक्ष्यांसाठी खाद्य केंद्रे

नुकत्याच झालेल्या एन्नोर ऑइल गळतीमुळे पक्ष्यांच्या जीवनाला मोठा फटका बसल्यानंतर, TN राज्याच्या वनविभागाला विविध प्रजातींचे सुमारे 50 पक्षी पूर्णपणे तेलाने 'रंगवलेले' काळे आढळले आहेत.

- वाइल्डलाइफ ट्रस्ट ऑफ इंडिया (WTI) आणि बेझंट मेमोरियल अॅनिमल डिस्पेंसरी (BMAD) चे तज्ञ एन्नोर खाडीवर पक्ष्यांसाठी खाद्य केंद्रे स्थापन करण्याची योजना आखत आहेत.

महत्त्वाचे मुद्दे

- TN राज्य पर्यावरण, हवामान बदल आणि वन विभाग, तेल गळती साफ करण्यासाठी नोडल एजन्सी, प्रभावित पक्ष्यांची सुटका आणि पुनर्वसन कसे करता येईल याचे मूल्यांकन करण्यासाठी स्थानिक स्वयंसेवक आणि वन्यजीव वर्डन, चेन्नई यांच्यासोबत काम करण्यासाठी WTI मध्ये सहभागी झाले आहे.
- पक्ष्यांना ताजे मासे खायला घालण्यासाठी आणि आजारी असलेल्यांना पकडण्यासाठी जाव्यांसह 'कॅफेटेरिया' धोरणात्मकपणे तयार करण्याचा संघाचा विचार आहे.

आंतरराष्ट्रीय बातम्या

आसामच्या सीमेवर, भूतान आंतरराष्ट्रीय शहर बांधणार आहे

- भूतानचा एक मोठा "आंतरराष्ट्रीय शहर" बांधण्याचा मानस आहे जो आसामच्या सीमेजवळ 1,000 चौरस किलोमीटरपेक्षा जास्त पसरेल.
- भूतानचे राजा जिग्मे खेसर नामग्याल वांगचुक यांनी "भारताच्या ईशान्य राज्यांद्वारे दक्षिण आशियाला दक्षिणपूर्व आशियाशी जोडणारा आर्थिक कॉरिडोर" म्हणून ही संकल्पना मांडली होती.
- या प्रकल्पात भारतापासून भूतानपर्यंतचा पहिला रेल्वे मार्ग समाविष्ट आहे, जो गेलाफूपर्यंत धावेल आणि पश्चिम बंगाल आणि आसाममध्ये रस्ते आणि सीमा क्रॉसिंगला जोडेल.
- गेलेफू स्मार्ट सिटी प्रकल्पाचे उद्दिष्ट काळजीपूर्वक निवडलेल्या परदेशी व्यवसायांकडून उच्च-स्तरीय गुंतवणूक आणताना टिकाऊपणा आणि पर्यावरणीय नियमांचे पालन करणे हे आहे.
- या संकल्पनेत भूतानचे दुसरे आंतरराष्ट्रीय विमानतळ, "शून्य उत्सर्जन" उपक्रम आणि पर्यटन आणि कल्याण यावर भर देणारे "माइंडफुलनेस सिटी" तयार करणे आवश्यक आहे.
- परकीय गुंतवणुकीला प्रोत्साहन देण्यासाठी, गेलेफू वेगळ्या कायद्याद्वारे शासित एक "विशेष प्रशासकीय क्षेत्र" म्हणून कार्य करेल.

2024 प्रजासत्ताक दिन सोहळ्यातील प्रमुख पाहुणे

- फ्रान्सचे राष्ट्राध्यक्ष इमॅन्युएल मॅक्रॉन हे 2024 च्या प्रजासत्ताक दिन सोहळ्यात प्रमुख पाहुणे असतील
- धोरणात्मक भागीदार म्हणून, भारत आणि फ्रान्समध्ये प्रादेशिक आणि जागतिक मुद्द्यांवर उच्च प्रमाणात अभिसरण आहे.
- या वर्षी भारत-फ्रान्स धोरणात्मक भागीदारीचा 25 वा वर्धापन दिन आहे.

चीनने रेअर अर्थ तंत्रज्ञानाच्या निर्यातीवर बंदी घातली आहे

- चीनने, दुर्मिळ खनिजांचा जगातील सर्वात वरचा प्रोसेसर, धोरणात्मक धातू काढण्यासाठी आणि वेगळे करण्यासाठी तंत्रज्ञानाच्या निर्यातीवर बंदी घातली, कारण त्याने राष्ट्रीय सुरक्षेसाठी महत्त्वाच्या मानल्या जाणाऱ्या तंत्रज्ञानाची यादी बदलली.
- दुर्मिळ पृथ्वी धातू आणि मिश्रधातूंच्या उत्पादन तंत्रज्ञानाच्या निर्यातीवर तसेच काही दुर्मिळ पृथ्वी चुंबक तयार करण्याच्या तंत्रज्ञानावरही बंदी घातली आहे.
- जागतिक परिष्कृत उत्पादनाच्या 90% वाटा असलेल्या चीनपासून दुर्मिळ पृथ्वीपासून मुक्त होण्यासाठी युरोप आणि यू.एस.ने हे पाऊल उचलले आहे.
- दुर्मिळ पृथ्वी हा 17 धातूंचा समूह आहे ज्याचा वापर ईव्ही आणि इतर इलेक्ट्रॉनिक्समध्ये चुंबक बनवण्यासाठी केला जातो.

विज्ञान आणि तंत्रज्ञान बातम्या

CRISPR थेरपीटिक्सचे युग

- एक्झामग्लोजीन ऑटोटेमसेल ला MHRA (U.K.) ने सिकलसेल रोग आणि थॅलेसेमियावर उपचार करण्यासाठी अधिकृत केले होते.
- सिकलसेल रोगासाठी FDA (युनायटेड स्टेट्स) ची मान्यता देखील प्राप्त झालेल्या दुहेरी-मंजुरी मिळालेल्या CRISPR औषधांपैकी हे एक आहे.
- थॅलेसेमिया आणि सिकलसेल ॲनिमिया यांसारख्या अनुवांशिक रक्ताच्या आजारांनी ग्रस्त असलेल्या लाखो लोकांसाठी हे एका नवीन युगाची सुरुवात आहे.
- जगभरात सुमारे एक दशलक्ष थॅलेसेमिया ग्रस्त आहेत, ज्यात 100,000 लोकांना रक्त संक्रमण आवश्यक आहे. सुमारे 20 दशलक्ष लोक सिकलसेल ॲनिमियाने ग्रस्त आहेत.
- पहिल्या पिढीतील CRISPR तंत्रज्ञान वापरात आहेत, वाढत्या परिणामकारकता आणि कार्यक्षमतेसह.
- बेस-एडिटिंग, प्राइम एडिटिंग आणि एपिजेनेटिक इम्पॅक्ट मॉडिफिकेशन ही उदयोन्मुख पध्दतींची उदाहरणे आहेत.
- कौटुंबिक हायपरकोलेस्टेरोलेमियावर उपचार करण्यासाठी व्हर्क थेरप्यूटिक्स बेस एडिटिंगचा प्रयोग करत आहे.

पहिली हिवाळी आर्क्टिक मोहीम

- रमन संशोधन संस्था (RRI) आर्क्टिक प्रदेशातील पहिल्या हिवाळी भारतीय मोहिमेत सहभागी होत आहे.
- संस्थेचे संशोधक नॉर्वेमधील आर्क्टिकमधील स्वालबार्ड प्रदेशातील रेडिओ फ्रिक्वेंसी वातावरणाचे वैशिष्ट्य तपासतील.
- हे सर्वेक्षण खगोलशास्त्रज्ञांना अचूक खगोलशास्त्र मोजमाप पार पाडण्यासाठी या अद्वितीयपणे स्थित प्रदेशाच्या योग्यतेचे मूल्यांकन करण्यात मदत करेल.

महत्त्वाचे मुद्दे

- भारत 2008 पासून स्वालबार्डमध्ये स्वतःचे संशोधन केंद्र हिमाद्री चालवत आहे.
- हिवाळी मोहीम ही स्टेशनवर वर्षभर उपस्थिती टिकवून ठेवण्याचा प्रयत्न आहे.
- महिनाभर चालणाऱ्या या वैज्ञानिक मोहिमेला पृथ्वी विज्ञान मंत्रालयाकडून निधी दिला जात आहे.
- नॅशनल सेंटर फॉर पोलर एंड ओशन रिसर्च, गोवा ही या मोहिमेचे नेतृत्व करणारी नोडल एजन्सी आहे.

जनरेटिव्ह आय

- ग्लोबल अकाउंटिंग/कन्सल्टिंग फर्म, EY ने तयार केलेल्या अहवालात ठळकपणे ठळकपणे ठळक केले आहे की, Gen AI तंत्रज्ञान आणि त्याच्या सर्व क्षेत्रांतील अनुप्रयोगांचे संपूर्ण भांडवल करून संपूर्ण देश आर्थिक वर्ष 2029- 30 मध्ये \$359- 438 अब्ज जोडू शकतो, जे बेसलाइन GDP पेक्षा 5.9% ते 7.2% वाढ दर्शवते.
- जनरेटिव्ह AI (Gen AI) मध्ये भारताच्या GDP मध्ये 2030 ते 7 वर्षांमध्ये एकत्रित \$1.2-1.5 ट्रिलियन जोडण्याची क्षमता आहे.
- व्यवसाय, सेवा, वित्तीय सेवा, किरकोळ आणि आरोग्यसेवा यासारख्या क्षेत्रांवरून एकूण परिणामाचा अंदाजे 69% अपेक्षित आहे.

टचस्क्रीन

- टचस्क्रीन अशी पृष्ठभाग आहे जी दोन कार्ये एकत्र करते: संगणकासाठी इनपुट प्राप्त करणे (म्हणे, अॅपवर टॅप करणे) आणि आउटपुट प्रदर्शित करणे (अॅप लॉच करणे).
- स्मार्टफोन्स व्यतिरिक्त, आज एटीएम मशीन, विविध घरगुती उपकरणे (टीव्ही आणि एसी पॅनेलसह), ई-रीडर,

बिलिंग सिस्टम आणि इलेक्ट्रॉनिक मतदान यंत्रांवर टचस्क्रीन देखील आढळतात.

- टचस्क्रीनचा शोध E.A. जॉन्सन नावाच्या अभियंत्याने 1965 मध्ये यूकेच्या मालव्हर्न येथील रॉयल रडार आस्थापनात लावला होता.
- दोन सर्वात सामान्य प्रकारचे टचस्क्रीन कॅपेसिटिव्ह आणि प्रतिरोधक आहेत
- यापैकी, कॅपेसिटिव्ह टचस्क्रीनचा वापर स्मार्टफोन आणि इतर पोर्टेबल 'माहिती उपकरणे' मध्ये केला जातो.

नमो अॅप

संदर्भ

- पंतप्रधानांनी नमो अॅपवर "जनमन सर्वेक्षण" लॉच केले आणि त्यांच्या सरकारच्या आणि स्थानिक प्रतिनिधींच्या कामगिरीवर संपूर्ण प्रश्न विचारले.
- हे अॅप श्री मोदींच्या लोकांशी डिजिटल संवाद साधण्यात आघाडीवर आहे.
- त्याचे दोन कोटींहून अधिक ग्राहक आहेत.

NGC 2210

- घनतेने भरलेले ग्लोब्युलर क्लस्टर NGC 2210 म्हणून ओळखले जाते
- हे लार्ज मॅगेलॅनिक क्लाउड (LMC) मध्ये आहे.
- LMC पृथ्वीपासून सुमारे 157,000 प्रकाश-वर्षे अंतरावर आहे, आणि आकाशगंगेची एक उपग्रह आकाशगंगा आहे, म्हणजे दोन आकाशगंगा गुरुत्वाकर्षणाने बद्ध आहेत.

फोटोरिसेप्शन

- फोटोरिसेप्शन म्हणजे प्रकाशाद्वारे जैविक प्रक्रियेचे सक्रियकरण.
- मानवासह बहुतेक जीव प्रकाशाला प्रतिसाद देतात. काही प्राणी मानवांना न समजलेल्या प्रकाश लहरींवर प्रतिक्रिया देतात.
- पृष्ठवंशीयांमध्ये दोन प्रकारच्या प्रकाशसंवेदनशील पेशी असतात, रॉड आणि शंकू, त्यांना त्यांच्या आकारामुळे असे म्हणतात.
- लांब आणि चरबी असलेल्या रॉड्समध्ये मोठ्या प्रमाणात व्हिज्युअल रंगद्रव्य असते आणि ते अंधुक प्रकाशात (स्कोटोपिक व्हिजन) दृष्टी मध्यस्थ करतात.
- शंकूच्या पेशी, ज्या तुलनेने लहान असतात, दिवसा प्रकाश दृष्टी (फोटोपिक व्हिजन) आणि रंग संवेदना मध्यस्थ करतात.

- दैनंदिन प्राण्यांच्या रेटिनामध्ये शंकूच्या पेशींची उच्च घनता असलेले स्थानिकीकरण क्षेत्र असते. (बहुतेक पक्षांच्या डोळ्यात असे दोन भाग असतात.)
- निशाचर प्राण्यांमध्ये, डोळ्यातील पडदा प्रामुख्याने रॉड पेशींनी बनलेला असतो, **रोडोपसिन**. रॉड्समध्ये असलेले प्रकाशसंवेदनशील रंगद्रव्य, फोटॉन्स (प्रकाश कण) द्वारे विरंगित होते आणि हळूहळू अंधारात पुन्हा निर्माण होते. हे त्यांच्यासाठी मंद प्रकाशात चांगली दृष्टी सुनिश्चित करते.

डब्ल्यूएचओने सीरम इन्स्टिट्यूटद्वारे मलेरियाची लस पूर्व पात्र ठरवली

- वर्ल्ड हेल्थ ऑर्गनायझेशन (WHO) ने **R21/Matrix-M मलेरिया लस** त्याच्या पूर्व-पात्र लसींच्या यादीत जोडली.
- हे ऑक्सफर्ड विद्यापीठाने विकसित केले आहे आणि **सीरम इन्स्टिट्यूट ऑफ इंडियाने तयार केले आहे**.
- ऑक्टोबर 2023 मध्ये, WHO ने मुलांमध्ये मलेरियाच्या प्रतिबंधासाठी त्याचा वापर करण्याची शिफारस केली होती.
- **R21 ही लस WHO द्वारे पूर्व पात्र ठरलेली दुसरी मलेरिया लस आहे.**

महत्त्वाचे मुद्दे

- पूर्व-योग्यता म्हणजे मुलांमध्ये मलेरिया रोखण्यासाठी एक प्रमुख साधन म्हणून लसींचा मोठा प्रवेश, युनिसेफद्वारे लस खरेदीसाठी आणि गवी, लस अलायन्स द्वारे तैनातीसाठी निधी सहाय्य ही एक पूर्व शर्त आहे.
- मुलांमध्ये मलेरिया रोखण्यासाठी दोन्ही लसी क्लिनिकल चाचण्यांमध्ये सुरक्षित आणि प्रभावी असल्याचे दिसून आले आहे.

तुम्हाला माहीत आहे का?

- **मलेरिया, एक डाय-जनित रोग**, आफ्रिकन प्रदेशातील मुलांवर विशेषतः जास्त भार टाकतो, जेथे दरवर्षी सुमारे अर्धा दशलक्ष मुले या आजाराने मरतात.
- 2022 मध्ये, **जगात अंदाजे 249 दशलक्ष मलेरियाची प्रकरणे होती** आणि 85 देशांमध्ये मलेरियामुळे 6,08,000 मृत्यू झाले.

अर्थव्यवस्था बातम्या

हरित वित्त

ग्रीन फायनान्स म्हणजे पर्यावरणीयदृष्ट्या टिकाऊ प्रकल्पांसाठी किंवा हवामान बदलाच्या पैलूंचा अवलंब करणाऱ्या प्रकल्पांच्या वापरासाठी विशिष्ट आर्थिक व्यवस्था.

- पर्यावरणीयदृष्ट्या शाश्वत प्रकल्पांमध्ये सौर, पवन, बायोगॅस इत्यादीसारख्या अक्षय स्रोतांपासून ऊर्जा

निर्मितीचा समावेश होतो; स्वच्छ वाहतूक ज्यामध्ये हरितगृह वायूचे उत्सर्जन कमी होते; हरित इमारतीसारखे ऊर्जा कार्यक्षम प्रकल्प; कचरा व्यवस्थापन ज्यामध्ये पुनर्वापर, कार्यक्षम विल्हेवाट आणि ऊर्जेमध्ये रूपांतरण इ.

क्रीडा बातम्या

पाचवा फज्जा दुबई पॅरा बॅडमिंटन आंतरराष्ट्रीय 2023

- **मानसी जोशी आणि तुलसीमाथी मुरुगेसन महिला दुहेरीत चॅम्पियन ठरल्या.**
- टोकियो पॅरालिम्पिक चॅम्पियन प्रमोद भगत याला दोन रौप्यपदके मिळाली.

90 वी राष्ट्रीय बिलियर्ड्स आणि स्नूकर चॅम्पियनशिप

कर्नाटकच्या नताशा चेथनने चेन्नई येथे 90 व्या राष्ट्रीय बिलियर्ड्स आणि स्नूकर चॅम्पियनशिपमध्ये सब-ज्युनियर मुलींचे स्नूकर विजेतेपद पटकावले.

शिखर परिषद बातम्या

ग्लोबल स्टॉकटेक

- हे देशांच्या हवामान बदलाच्या कृतींच्या प्रभावाच्या प्रस्तावित पाच वर्षांच्या पुनरावलोकनाचा संदर्भ देते.
- पॅरिस करारानुसार, प्रत्येक देशाने पाच वर्षांच्या चक्रात हवामान कृती योजना सादर करणे आवश्यक आहे.
- **पॅरिस करारांतर्गत 2023 मध्ये पहिले जागतिक स्टॉक टेक नियोजित होते.**
- जागतिक सरासरी तापमानात पूर्व-औद्योगिक काळापासून 2 अंश सेल्सिअसच्या आत वाढ ठेवण्याच्या उद्दिष्टाशी सुसंगत असलेल्या हवामान कृतींचा निव्वळ परिणाम हे मूल्यमापन करेल.
- हे जगाला आणखी काही - आणि आणखी किती करायचे आहे हे निर्धारित करण्यात मदत करेल.
- हे देखील ओळखते की विकसनशील देशांमध्ये **नुकसान आणि ऊर्जा संक्रमणासाठी पैसा** उपलब्ध करणे आवश्यक आहे.

योजना आणि समित्यांशी संबंधित बातम्या

DevINE योजना

- पूर्वोत्तर क्षेत्र विकास मंत्रालयाने (DoNER) प्रदेशातील राज्यांच्या मुख्यमंत्र्यांची बैठक बोलावली

पुरेसा निधी असूनही योजना अद्याप सुरू झाली नसल्याचे पंतप्रधान कार्यालयाने (PMO) केलेल्या पुनरावलोकनाच्या पार्श्वभूमीवर ही बैठक झाली.
पूर्वोत्तर क्षेत्रासाठी पंतप्रधान विकास उपक्रम (PM-DevINE) योजनेबद्दल

- ही 100% केंद्रीय निधी असलेली **केंद्रीय क्षेत्र योजना** आहे.
- त्याची अंमलबजावणी **पूर्वोत्तर क्षेत्र विकास मंत्रालय (DoNER)** करणार आहे.
- **2022-23 ते 2025-26 या चार वर्षांच्या** कालावधीसाठी **6,600 कोटी** रुपयांचा परिव्यय असेल.
- पायाभूत सुविधा प्रकल्पांना पीएम गति शक्ती कार्यक्रमांतर्गत ठरवून दिलेल्या प्राधान्यक्रमानुसार निधी दिला जाईल.
- PM-DevINE ची उद्दिष्टे आहेत:
- **पीएम गति शक्तीच्या** भावनेने पायाभूत सुविधांना एकत्रितपणे निधी द्या;
- NER च्या वाटलेल्या गरजांवर आधारित सामाजिक विकास प्रकल्पांना समर्थन द्या;
- तरुण आणि महिलांसाठी उपजीविका उपक्रम सक्षम करा;
- विविध क्षेत्रातील विकासातील पोकळी भरून काढा.

पालना योजना

- महिला आणि बाल विकास मंत्रालयाने देशभरातील अंगणवाड्यांमध्ये **17,000 क्रिचची स्थापना करण्याचे उद्दिष्ट** ठेवले आहे.
- प्रत्येक अंगणवाडीत दोन अतिरिक्त क्रिच कामगारांची नियुक्ती करण्याची मंत्रालयाची योजना आहे.

महत्त्वाचे मुद्दे

- मुलांच्या पोषण, आरोग्य आणि संज्ञानात्मक विकासासाठी सुरक्षित आणि सुरक्षित वातावरण उपलब्ध करून देऊन नोकरदार महिलांच्या मुलांसाठी दर्जेदार डेकेअर सुविधा किंवा क्रेचची गरज पूर्ण करण्यासाठी **'पालना' योजने** अंतर्गत हे उपक्रम घेतले जात आहेत, ज्यामुळे अधिकाधिक महिला सक्षम होतील. सर्व सामाजिक-आर्थिक गटांनी **संगठित आणि असंगठित क्षेत्रात** फायदेशीर रोजगार घेणे.
- सरकारी आकडेवारीनुसार, **2022 मध्ये कर्मचाऱ्यांमध्ये महिलांचा सहभाग वाढून 37% झाला** आहे.
- 31 मार्च 2021 पर्यंत देशभरात **13.87 लाख अंगणवाडी आणि मिनी-अंगणवाडी केंद्रे** कार्यरत आहेत.

आंतरराष्ट्रीय हॉकी फेडरेशन (FIH) वार्षिक पुरस्कार

- भारतीय पुरुष हॉकी संघाचा मिडफिल्डर **हार्दिक सिंग** आणि महिला संघाची कर्णधार सविता यांनी **अनुक्रमे FIH प्लेयर ऑफ द इयर आणि गोलकीपर ऑफ द इयर (महिला) पुरस्कार जिंकले.**
- 2022 च्या **हॉकी इंडियाच्या बलबीर सिंग सीनियर** पुरस्कारानंतर हार्दिकचा हा दुसरा मोठा पुरस्कार आहे.
- सविताचा हा सलग तिसरा **FIH महिला गोलकीपर ऑफ द इयर** पुरस्कार आहे.

साहित्य अकादमी पुरस्कार

महत्त्वाचे पुरस्कार

- **इंग्रजी भाषा श्रेणी : : नीलम सरन गौर** तिच्या **राग जानकी मधील रिक्कीम** या कादंबरीसाठी
- **हिंदीत** लेखक **संजीव** यांनी त्यांच्या **'मुझे पाहानो'** या कादंबरीसाठी.
- श्रीराजसेकरन यांना त्यांच्या **नीरवाझी पडूम** या कादंबरीसाठी
- श्री शास्ती त्यांच्या **रामेश्वरम काकुलू मेरीकोनी कथालू** या लघुकथा संग्रहासाठी
- श्री रामकृष्णन यांना त्यांच्या साहित्यिक अभ्यासासाठी **मलयाली कादंबरी देशकलांगल.**
- विद्वान लक्ष्मीशा तोलपदी त्यांच्या कन्नडमधील महाभारत अनुसंधानदा भारतयात्रे या निबंध संग्रहासाठी.
- बंगाली लेखक स्वप्नमय चक्रवर्ती त्यांच्या **जलेर उपर पाणी** या कादंबरीसाठी.
- ज्या लेखकांना त्यांच्या काव्यसंग्रहासाठी हा सन्मान मिळेल त्यामध्ये **डोगरीमध्ये विजय वर्मा, गुजरातीमध्ये विनोद जोशी, काश्मिरीमध्ये मनशूर बनिहाली, ओडियामध्ये आशुतोष परिदा आणि संस्कृतमध्ये अरुण रंजन मिश्रा** यांचा समावेश आहे.

तुम्हाला माहित आहे का?

- साहित्य अकादमी पुरस्कार अकादमीद्वारे मान्यताप्राप्त कोणत्याही प्रमुख भारतीय भाषेत प्रकाशित झालेल्या साहित्यिक गुणवत्तेच्या सर्वात उत्कृष्ट पुस्तकांना दिला जातो.
- पहिला पुरस्कार 1955 मध्ये देण्यात आला.
- साहित्य अकादमी 'युवा पुरस्कार' 2011 मध्ये स्थापन करण्यात आली, ती 35 वर्षाखालील तरुण लेखकांना मान्यता देते.

वर्षातील सर्वोत्कृष्ट महिला खेळाडू

- यूएस जिम्नॅस्ट सिमोन बाईल्सला तिसऱ्यांदा असोसिएटेड प्रेस 'फिमेल अॅथलीट ऑफ द इयर' म्हणून निवडण्यात आले आहे.
- तिच्या विजयी पुनरागमनात तिची विक्रमी आठवी यूएस नॅशनल चॅम्पियनशिप आणि सहाव्या जागतिक सुवर्णपदकाने टेनिस स्टार सेरेना विल्यम्स (पाच वेळा), ख्रिस एव्हर्ट (चार वेळा) आणि गोल्फर अॅनिका सोरेनस्टाम (तीन) नंतर तिसऱ्यांदा हा मान पटकावणारी बायल्स ही गेल्या 50 वर्षांत चौथी महिला बनली.

संरक्षण बातम्या

समुद्रकिनारी गस्त जहाजे

- संरक्षण मंत्रालयाने कोस्ट गार्डसाठी सहा नेक्स्ट-जनरेशन ऑफशोर गस्ती जहाजांच्या खरेदीसाठी माझगाव डॉकयार्ड शिपबिल्डर्स, मुंबई यांच्यासोबत ₹1,614.89 कोटी रुपयांच्या करारावर स्वाक्षरी केली.

महत्त्वाचे मुद्दे

- खरेदी केल्या जाणाऱ्या सहा जहाजांपैकी चार सध्याच्या वृद्ध जहाजांची जागा घेतील आणि इतर दोन तटरक्षक दलाच्या ताफ्यात वाढ करतील.
- ही आधुनिक आणि उच्च तंत्रज्ञानाची जहाजे पाळत ठेवणे, कायद्याची अंमलबजावणी, शोध आणि बचाव, सागरी प्रदूषण प्रतिसाद आणि इतर महत्त्वाच्या क्षमता वाढविण्यात महत्त्वपूर्ण भूमिका बजावतील.
- ही जहाजे बहुउद्देशीय ड्रोन आणि एआय क्षमतेने सुसज्ज असतील.

भारताला 26 राफेल जेट, 3 पाणबुड्यांसाठी किंमतीची बोली प्राप्त झाली

- भारताला 26 राफेल-एम वाहक-आधारित लढाऊ विमाने तसेच तीन अतिरिक्त स्कॉर्पिन-क्लास पारंपारिक पाणबुड्या खरेदीसाठी फ्रान्सकडून किंमतीच्या बोली मिळाल्या आहेत.
- 26 जेट्स स्वदेशी ट्विन इंजिन डेक-आधारित फायटर सेवेत समाविष्ट होईपर्यंत संख्यांमधील अंतर भरण्यासाठी आहेत.

तुम्हाला माहित आहे का?

- नौदल सध्या आयएनएस विक्रमादित्य आणि स्वदेशी बनावटीच्या आयएनएस विक्रांत या दोन विमानवाहू युद्धनौका चालवते.

- विद्यमान स्कॉर्पेन्स आणि नवीन यांच्यातील मुख्य फरक म्हणजे त्यांची एकात्मिक लढाऊ प्रणाली (ICS) आहे.
- पूर्वीच्या पाणबुड्यांमध्ये फ्रान्सची प्रणाली होती, तर नवीन पाणबुड्यांमध्ये स्वदेशी आयसीएस असेल, ज्यात भारत इलेक्ट्रॉनिक्स लिमिटेडने फ्रेंच पुरवठादारांच्या सहकार्याने प्रदान केलेले महत्त्वपूर्ण स्थानिक उपाय असतील.

अहवाल व निर्देशक बातम्या

2026 पर्यंत कोळशाची मागणी कमी होण्याची अपेक्षा आहे

- विक्रमी उत्पादन असूनही, 2026 पर्यंत जागतिक कोळशाची मागणी 2.3% ने कमी होण्याची अपेक्षा आहे.
- IEA (इंटरनॅशनल एनर्जी असोसिएशन) च्या विश्लेषणानुसार, ही कपात नूतनीकरणक्षम ऊर्जा आणि चीनमधील पठारी मागणीकडे बदल झाल्यामुळे झाली आहे.
- भारत 2026 पर्यंत कोळशाच्या मागणीचा प्रमुख चालक राहील.
- 2023 मध्ये, जागतिक कोळशाची मागणी 8.5 अब्ज टनांच्या पुढे जाऊन 1.4% ने वाढण्याची अपेक्षा आहे.
- प्रादेशिक भिन्नता: EU आणि यूएसने मागणीत 20% घट होण्याचा अंदाज व्यक्त केला आहे, तर भारत आणि चीन वाढीची अपेक्षा करतात.
- 2024 आणि 2026 दरम्यान, एल निनो ते ला निना बदलाचा अंदाज आहे, ज्यामुळे जलविद्युत निर्मितीला फायदा होईल.

घट होण्यास कारणीभूत घटकांमध्ये हे समाविष्ट आहे:

- कमी किंमतीत सौर उपयोजन आणि वाढीव अणुनिर्मिती.
- जागतिक कोळशाचा निम्म्याहून अधिक वापर करणाऱ्या चीनने 2024 मध्ये घट आणि 2026 मध्ये आणखी घट होण्याचा अंदाज वर्तवला आहे.
- घट असूनही, 2026 पर्यंत जगभरातील कोळशाचा वापर 8 अब्ज टनांच्या पुढे जाण्याचा अंदाज आहे.
- कोळशाची मागणी संरचनात्मकदृष्ट्या कमी होत आहे कारण स्वच्छ ऊर्जेचे पर्याय विस्तारत आहेत.

बेरोजगारी: राज्यासाठी चिंता

- संसदेच्या सुरक्षेचा अलीकडचा भंग ही गेल्या दशकातील मोठी घटना आहे.
- हल्लेखोर एकतर बेरोजगार होते किंवा त्यांच्या सद्य परिस्थितीवर असमाधानी होते.

बदल

- सेंटर फॉर मॉनिटरिंग इंडियन इकॉनॉमी (CMIE) च्या रोजगार-संबंधित आकडेवारीच्या पुनरावलोकनानुसार, कोविडचा उद्रेक झाल्यानंतर गोष्टी आणखी वाईट झाल्या.
- कामगार दल सहभाग दर (LFPR) अहवालामध्ये कार्यरत किंवा सक्रियपणे कामाच्या शोधात असलेल्या कार्यरत वयाच्या लोकसंख्येची टक्केवारी दर्शविली जाते.
- महामारीची वर्षे वगळता, **FY23 मध्ये भारताचा एकूण LFPR 39.5%** होता, जो किमान FY17 नंतरचा सर्वात कमी स्तर आहे.
- हे **महिलांसाठी 8.7% आणि पुरुषांसाठी 66% होते, किमान FY17 नंतरची सर्वात कमी टक्केवारी.**
- त्यामुळे, महामारीनंतरही, त्यांच्या कामाच्या वर्षामध्ये भारतीयांची वाढती टक्केवारी ना नोकरीवर होती किंवा नोकरी शोधण्यास उत्सुकही नव्हती.

परदेशी पर्यटकांच्या भेटीवरील डेटा

- **2023 मध्ये भारतात भेट देणाऱ्या परदेशी पर्यटकांच्या संख्येत लक्षणीय वाढ** झाली असून ऑक्टोबरपर्यंत **7.24 दशलक्ष** पर्यटकांची संख्या 2022 मधील याच कालावधीतील **6.44 दशलक्ष** होती.
- ही **55.6%** ची वाढ आहे
- तरीही संख्या पूर्व-साथीच्या पातळीपेक्षा कमी आहे.
- 2018 आणि 2019 मध्ये, भारताने अनुक्रमे **10.56 दशलक्ष आणि 10.93 दशलक्ष परदेशी पर्यटकांचे** आगमन पाहिले, जे 2020 मध्ये 2.74 दशलक्ष आणि पुढे 2021 मध्ये 1.52 दशलक्ष इतके कमी झाले, मुख्यतः कोविड-प्रेरित लॉकडाऊनमुळे.

आर्थिक सहाय्यासाठी योजना

- **स्वदेश दर्शन 2 ही पर्यटन मंत्रालयाची** प्रमुख योजना आहे जी राज्य सरकारे आणि केंद्रशासित प्रदेश आणि केंद्रीय एजन्सींना विविध गंतव्यस्थानांवर पर्यटन पायाभूत सुविधांच्या विकासासाठी आर्थिक सहाय्य प्रदान करते.
- **प्रसाद (तीर्थक्षेत्र पुनरुज्जीवन आणि आध्यात्मिक संवर्धन ड्राइव्ह)** योजना धार्मिक पर्यटनाला चालना देण्यासाठी संपूर्ण भारतातील तीर्थक्षेत्रे विकसित आणि ओळखण्यावर लक्ष केंद्रित करते.
- धार्मिक पर्यटनाचा संपूर्ण अनुभव देण्यासाठी तीर्थक्षेत्रांना **प्राधान्याने, नियोजित आणि शाश्वत पद्धतीने एकत्रित** करणे हे त्याचे उद्दिष्ट आहे.
- देशांतर्गत पर्यटनाची वाढ मोठ्या प्रमाणात तीर्थक्षेत्र पर्यटनावर अवलंबून आहे.

भारतात ई-बसचा प्रवेश

- भारतातील ई-बस प्रवेशाबाबत **CRISIL चा अहवाल** नुकताच प्रसिद्ध झाला
- भारतातील नवीन बस विक्रीतील इलेक्ट्रिक बसचा वाटा गेल्या आर्थिक वर्षातील **4% वरून पुढील आर्थिक वर्षात दुप्पट होऊन 8% पर्यंत वाढण्याची अपेक्षा** आहे.
- सार्वजनिक वाहतूक क्षेत्राचे डीकार्बोनायझेशन करण्यावर केंद्र सरकारचे लक्ष केंद्रित करणे आणि इतर इंधनांवर चालणाऱ्या ई-बसच्या तुलनेत **मालकीची एकूण किंमत (TCO)** यामुळे हे चालते.

महत्त्वाचे मुद्दे

- **फास्टर अॅडॉप्शन अँड मॅन्युफॅक्चरिंग ऑफ (हायब्रीड आणि) इलेक्ट्रिक व्हेइकल्स, किंवा फेम, स्कीम आणि नॅशनल इलेक्ट्रिक बस प्रोग्राम (NEBP)** अंतर्गत आधीच दिलेल्या निविदांद्वारे ई-बस तैनात करण्याचे प्रयत्न सुरू होते.
- ई-बसच्या वाढीला अनुकूल मालकी अर्थशास्त्राचाही आधार मिळतो
- ई-बससाठी टीसीओ ICE आणि CNG बसपेक्षा 15-20% कमी असण्याचा अंदाज आहे, 6-7 वर्षांत ब्रेकइव्हनसह 15 वर्षांच्या अंदाजे आयुर्मानात.

भारत कौशल्य अहवाल

- **ऑल इंडिया कौन्सिल फॉर टेक्निकल एज्युकेशन, कॉन्फेडरेशन ऑफ इंडियन इंडस्ट्री आणि असोसिएशन ऑफ इंडियन युनिव्हर्सिटीज यासह विविध एजन्सींच्या सहकार्याने प्रतिभा मूल्यांकन एजन्सी व्हीबॉक्सद्वारे इंडिया स्किल्स अहवाल प्रकाशित केला जातो.**

अहवालानुसार,

- इंडिया स्किल्स रिपोर्ट 2024 मध्ये **केरळ हे काम करण्यासाठी सर्वात पसंतीचे राज्य** म्हणून उदयास आले आहे.
- **कोची आणि तिरुअनंतपुरम** हे शहरे अनुक्रमे दुसऱ्या आणि चौथ्या क्रमांकावर आहेत जिथे पुरुष आणि स्त्रिया दोघेही वयाची पर्वा न करता काम करण्यास प्राधान्य देतात.
- केरळने **18-21 वयोगटातील** एकूण रोजगारक्षमतेमध्ये दुसरे स्थान मिळवले आणि देशातील एक मजबूत प्रतिभा पूल म्हणून आपल्या स्थितीची पुष्टी केली.

अधिक माहितीसाठी - <https://wheebox.com/india-skills-report.html>

विविध बातम्या

आंतरराष्ट्रीय स्थलांतरित दिवस

- **18 डिसेंबर** रोजी आंतरराष्ट्रीय स्थलांतरित दिवस साजरा केला जातो.
- या आंतरराष्ट्रीय स्थलांतरित दिनानिमित्त, IOM चे उद्दिष्ट आहे की **स्थलांतराला जागतिक आव्हानांवर उपाय म्हणून स्थान देणे**, जसे की हवामान बदलाच्या परिणामांशी जुळवून घेणे किंवा समुदायांना चांगल्या आर्थिक संधी उपलब्ध करून देणे.
- 2023 ची थीम **"सर्वासाठी चांगल्या उद्यासाठी आजच कृती करा: स्थलांतराची शक्ती मुक्त करण्यासाठी स्थलांतरितांचे आरोग्य सुधारणे"**

JN.1 प्रकार

- केंद्रीय आरोग्य मंत्रालयाने सर्व राज्यांना आगामी सणासुदीचा हंगाम आणि देशाच्या काही भागांमध्ये प्रकरणांमध्ये अलीकडे झालेली वाढ लक्षात घेता देशातील कोविड-19 परिस्थितीवर सतत दक्ष राहण्यास सांगितले आहे.
- **केरळमध्ये COVID-19 च्या नवीन JN.1 प्रकाराचे** देशातील पहिले प्रकरण आढळल्यानंतर हा इशारा देण्यात आला आहे.

रक्त विकार असलेल्या लोकांसाठी नोकरीचा कोटा नाही

- थॅलेसेमिया, हिमोफिलिया आणि सिकलसेल रोग यासारखे रक्त विकार असलेले **लोक अपंग व्यक्तींच्या श्रेणीतील** सरकारी नोकऱ्यांमध्ये आरक्षणासाठी पात्र नाहीत.

महत्त्वाचे मुद्दे

- 2016 च्या अपंग व्यक्तींचा अधिकार अधिनियम अंतर्गत अपंगांच्या यादीत या तीन आजारांचा समावेश करण्यात आला होता.
- कायद्याच्या **कलम 34** नुसार, **"थॅलेसेमियासह रक्त विकार असलेल्या व्यक्ती सरकारी आस्थापनांमधील नोकऱ्यांमध्ये आरक्षणासाठी पात्र नाहीत"**.
- दृष्टी नसलेल्या आणि कमी दृष्टी ऐकू येत नाही आणि कमी सुनावणी; सेरेब्रल पाल्सीसह लोकोमोटर अपंगत्व; कुष्ठरोग बरा; बटूपणा; स्नायूंचा विकृती; ऑटिझम आणि बौद्धिक अपंगत्व; ऍसिड हल्ला बळी; आणि इतर असलेल्यांसाठी सरकारी नोकऱ्यांमध्ये 4% कोटा उपलब्ध होता.

नैऋत्य आइसलँडमध्ये ज्वालामुखीचा उद्रेक होतो

- **रेकजाविकच्या नैऋत्येस** अनेक आठवड्यांच्या तीव्र भूकंपीय क्रियाकलापानंतर आइसलँड पॉवर प्लांटजवळ ज्वालामुखीचा उद्रेक झाला.
- **रेकजेनेस द्वीपकल्पातील ग्रिन्डाविकच्या मासेमारी** बंदरापासून केवळ 3 किमी अंतरावर हा स्फोट झाला.

मोहिनी गिरी

- **राष्ट्रीय महिला आयोगाच्या माजी अध्यक्ष आणि पद्मभूषण पुरस्कार** विजेत्या डॉ. व्ही. मोहिनी गिरी यांचे निधन.

बद्दल

- त्या एक प्रतिष्ठित महिला हक्क कार्यकर्त्या होत्या
- त्यांनी **1979 मध्ये सेवा संघाची** स्थापना केली, जी महिला, वंचित मुले आणि युद्ध विधवा यांच्या सक्षमीकरणासाठी समर्पित होती.
- डॉ. गिरी **दक्षिण आशियातील विमेन्स इनिशिएटिव्ह फॉर पीसचे** संस्थापक विश्वस्त आणि विविध संस्थांचे विश्वस्त होत्या.

Adda247

Maharashtra ka mahapack

**Live classes, Test series
Recorded videos, E-books**

**MPSC (राज्यसेवा) MPSC (संयुक्त) महाराष्ट्र पोलीस
तलाठी, वनरक्षक, कृषी विभाग महानगर पालिका नगर
परिषद, जिल्हा परिषद, SSC & ALL OTHER STATE
EXAM**